

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

M. J. ANTONISSEN, Firma S. LIESTING
Opgericht 1842

Filialen:

Handel in FRANSCH COGNAC's, LIMONADE SIROPEN en BUITENLANDSCHE LIKEUREN.

FRED. HENDRIKLAAN 87, hoek v. W. v. Dijkveldstr. Tel. Schev. 315
LAAN VAN NIEUW OOST-INDIË 61, Tel. H. 6305
PRINS HENDRIKSTRAAT, hoek v. Kinsbergenstr., Tel. H. 6204
PAUL KRUGERLAAN, hoek Steinlaan, Tel. H. 1660.

Hoofdkantoor: WAGENSTRAAT 144a, Telef. H. 900

INHOUD: Moet Indië geheel verpolitiekt worden? — Djambi. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Cursorische Voordrachten over de Ned. Koloniën. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen. — Ingezonden.

van het groote geheel, die — zoo leest men aan het slot van het programma — er in de eerste plaats naar zal moeten streven, dat de Koloniale politiek vrij gehouden zal worden van elke godsdienstige dogmatiek en dat ieders religieuze gevoelens zullen worden geëerbiedigd tot in de verre toekomst.

onderhoorig landschap Indragiri, ten Oosten door de Chinesche Zee, ten Zuiden door de residentie Palembang en ten Westen door Benkoelen en Sumatra's Westkust. Het geheele land vormt grootendeels het stroomgebied van de machtige Batang Hari (hier ook Djambi-rivier genaamd), met zijn verschillende zijtakken en van de kleinere, het Noorden doorstromende Toengkal-rivier. De Batang Hari is tot aan onze hoofdvestiging Djambi voor kleinere zeeschepen bevaarbaar, tot aan Moeara Tebo voor grotere rivierstoomers, terwijl speciaal daarvoor ingerichte rivierboten, z.g.n. „hekwiëlers“, Telok Kajoepeotih, Moeara Boengo, Sarolangoen en Limboer kunnen bereiken. Overal elders kan men met grotere of kleinere roeipruwen, zelfs op ondiepe gedeelten en over beduidende stoomversnellingen, met Inlandsche kano's voortkomen. De bevaarbaarheid der rivieren werd in het laatste twaalfstal jaren aanmerkelijk verbeterd door de wegruiming van allerlei hindernissen. Verder werden tijdens en na de pacificatie verkeerswegen in heerdienst aangelegd, waardoor nagenoeg alle onze nederzettingen ook over land te bereiken zijn.

Moet Indië geheel verpolitiekt worden?!

Daarnaast verschijnt nu in *De Standaard* het ontwerp-wijziging van „*Ons Program*“, waarin het koloniaal artikel (XVIII) eindigt met de woorden:

In een paar vorige nummers van *Het Koloniaal Weekblad* werd melding gedaan van de plannen van het Hoofdbestuur van den *Vrijzinnig-Democratischen Bond* tot vorming van een Indisch Comité, dat o.m. krachtige propaganda zal moeten voeren voor de beginselen van den Bond en daarna opgenomen een brief, welke de *Bond van Vrije Liberalen* liet rondgaan onder de oud-ingezetenen van Nederlandsch-Indië, waarin o.m. het verlangen wordt uitgesproken, dat in Indië een fractie dezer vereniging zal worden opgericht, als een belangrijk onderdeel

„De kerstening van Indië blijve roeping van het Christenvolk in het moederland maar vinde, alsook uit staatkundig en maatschappelijk oogpunt van overwegend belang, bij de Koloniale Regeering tegemoetkoming, beide in het verleen van volle vrijheid en in het geldelijk steunen van onderwijs en ziekenverpleging.“

De hemel beware er ons dierbaar Indië voor, van ooit een speelplaats, erger een *kampplaats*, te worden voor de Hollandsche politieke partijen! Oeh, kon ons Indië gevrijwaard zijn voor besmetting met zulke Europeesche ziekte!

B. v. d. B.

DJAMBI.

Uit het jongste *Koloniaal Tijdschrift* No. 10 namen wij bovenstaande schetskaart (op de helft verkleind) over, terwijl wij in dank van bevriende zijde de verluichtende kiekjes ontvingen. In bovengenoemd tijdschrift geeft *Tertius* een

reeks *Djambi-commentaren*, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Djambi, dat een oppervlakte beslaat van 884 vk. Geogr. mijlen, ligt op de Oostkust van Sumatra. wordt ten noorden begrensd door het aan Riouw

De kuststrook bestaat uit dicht met rhizophoren begroeide, onbewoonbare moerassen. De overige, omstreeks $\frac{2}{3}$ gedeelten van het land loopen naar de westgrens golvend en geaccidenteerd langzaam op, hoewel de heuvels niet hooger komen dan ± 30 Meters. In het uiterste westen blijven de daar inschietende laatste uitloopers van het Barisan-gebergte nog beneden de 100 Meters in de hoogste koppen. Het binnenland is voor het grootste gedeelte met dicht bosch, veelal oerwoud, begroeid. De bevolking huist dan ook nagenoeg uitsluitend aan de rivieroeveren, waarlangs zij smalle strooken als bouwgrond ontginnen. Op korten afstand van die oevers houden de nederzettingen op. Alleen de halfwilde, schuwe Koeboes, afstammelingen van de vermoedelijke oerbevolking van Sumatra, dolen en verblijven in die oerwouden.

De geheele bevolking van Djambi zal omstreeks 200.000 zielen tellen, in de lagere streken een gemengd ras van Maleischen en Javaanschen oorsprong, verder westelijk op afstammelingen van Menangkabausche immigranten uit de Padangsche Bovenlanden en van Palembangers, meest uit de Rawasstreek. De Javaansche kolonisten heeten Djambi binnengetrokken te zijn uit het Oud-Javaansche rijk van Modjo-Pahit. Het Javaansch heeft in het Djambisch-Maleisch vele en duidelijke sporen nagelaten, niet het minst ook in de titels en namen van den adel of de grooten, wier uiterlijk voorkomen dikwijls aan dat van het Javaansche ras herinnert. Behalve de heidensche Koeboes, belijdt de geheele bevolking het mohammedaansche geloof. Die bevolking is over het algemeen van goeden aard, meegaande en, met tact behandeld, leidzaam; overigens lichtgeloovig, en daardoor gemakkelijk te misleiden en verkeerd te leiden. Het godsdienstig leven is onder haar eerder opgewekt dan het tegendeel; goeroes oefenen er veelal niet onbetekenden invloed uit, zoodat hieraan steeds de noodige aandacht geschonken dient te worden, omdat bij Moslimsche volken

Hofl. van H. M. de Koningin.

O. C. L. VOSVELD,
Opticiën - Instrumentmaker.
Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hofl. van H. M. de Kon.-Moeder

de religie zulk een integreerend en diep ingrijpend deel van het geheele leven uitmaakt. Van de Koebes beginnen in de laatste vijftien jaren of langer enkele groepen zich in min of meer vaste nederzettingen te vereenigen en dan tevens tot den Islam

Groep Djambiërs.

over te gaan. De uiterste gemakkelijheid om dat geloof te aanvaarden, feitelijk slechts vorderend het naspreken eener korte belijdenis, de weinige pressie op neophieten uitgeoefend tot een intenser religieus leven, vergemakkelijken dien overgang hier als nagenoeg overal elders."

In de twee volgende hoofdstukken: *Het Inl. zelfbestuur en de „Vorstentelgen"* en *De Vestiging van ons Gezag*, geeft Tertius in het kort de geschiedenis van Djambi en schrijft o.a.:

„Tegen de vestiging van ons gezag ontstond geen eigenlijk volksverzet, dit liet zich van den aanvang af wel aanzien. Het bestuur hield zich overtuigd, dat het verzet een eind zou nemen, zoodra de macht der anak radja's gefnuikt was. Wapengeweld werd daarom zooveel mogelijk tot het onvermijdelijke beperkt, met tegengang van ruwheid jegens de bevolking en benadeeling harer materiele belangen. Blijkens de instructies zoowel aan de militaire leiders, als aan detachements- en patrouille-commandanten, werd het verbranden van woningen en van andere bezittingen der bevolking, buiten gevechtsoverredelijkheid, het rampassen enz., streng verboden, evenals in 't algemeen alle nooddelooze hinder en overlast. Men trad gestreng, maar tevens rechtvaardig en verzoenend op, om verbittering bij de bevolking te vermijden en haar vrede te doen krijgen met de nieuwe toestanden. Ook bij het toepassen van dwangmaatregelen, meer dan eens tot de uiterste consequentie door te zetten, werd billijkheid betracht, rekening gehouden met haar draagkracht en met haar solidariteits-stelsel (*adat tanggoengmenanggoeng*) bij het opleggen van boeten als bestraffing.

De onwettige heffingen door de vorstentelgen en hun trawanten werden verboden, een eind gemaakt aan het feitelijk in een erfelijke dienstbaarheid ont-aarde pandelingschap; de adatrechtspraak onder controle van het bestuur en daarmee zooveel mogelijk rechtszekerheid voor de bevolking gebracht.

De invloed van het bestuur op den gang van zaken bij de militaire actie in Djambi bevorderde zeer een wenschelijk verloop daarvan en met name een geleidelijke pacificatie van het land. Voor den duur dier actie belastte de resident van Palembang, waaronder Djambi toen nog ressorteerde, den hem ter beschikking gestelden controleur O. L. Helfrich, met de politieke leiding in Boven-Djambi. In December 1901 werd hem de betrekking opgedragen van waarnemend, later tijdelijk ass.-resident, politiek agent te Djambi, functien tot dusver door een controleur B.B. waargenomen. Dezen zelfden ambtenaar, die de geheele onderwerping van het land medegemaakt en de invoering van ons rechtstreeksch gezag, plaatselijk nagenoeg geheel geleid had, benoemde de regeering in 1906 terecht daar tot hoofd van het gewestelijk bestuur, den eersten resident over Djambi, welke betrekking hij omstreeks twee jaren later nederlegde, het gewest in rust en gepacificeerd aan zijn vervanger overdragend, gepacificeerd grootendeels dank ook aan zijn beleid en verstandige maatregelen.

Dit gewest, ingesteld krachtens het Kon. Besl. afgekondigd in het *Ind. Stb.* 1906 No. 187, omvatte het vroegere Soeltanaat Djambi en het landschap Kerintji. Sedert 1913 (*Ind. Stbl. No. 241*) telt het de zeven controle-afdeelingen Djambi, Moeara Tembese, M. Tebo, Bangko, M. Boengo en Sarolangoen met gelijknamige standplaatsen der betrokken controleurs en Koerintji met de standplaats Soengei Penoeh. De laatstgenoemde vier controle-afdeelingen ressorteerden sedert 1906 onder een assistent-resident van de Djambische Bovenlanden, wiens betrekking echter in 1910 weder ingetrokken werd."

Onder het hoofdstuk *Mutaties in het Bestuur*, lezen wij:

„Helfrich, die zeven moeilijke jaren achter den rug

had en wiens zenuwen daaronder zeer geleden hadden, vroeg en verkreeg verlof naar Europa, tot herstel van zijn gezondheid. Hij liet Djambi achter rustig en in een ordelijken staat van zaken. Voortdurende waakzaamheid en een wel overwogen bestuursbeleid bleven echter nog voor lang geboden.

Onder dergelijke omstandigheden kieze de regeering voor het bestuur in zulke streken ervaren ambtenaren, die hun sporen reeds verdienden en late men hen zoo lang mogelijk daár, opdat hun plaatselijke bekendheid en ervaring, hun persoonlijk gezag den gang van zaken ten goede komen.

Wat ziet men hier echter gebeuren?

Na Helfrich, van wiens goede diensten men zeven jaren achtereenvolgend had kunnen trekken, schuiven aan het hoofd van het gewest in zeven jaren tijds vier residenten over de planken:

Engelenberg van December 1908 tot Juli 1910.

Heyting van Juli 1910 tot September 1913.

Kamerling van September 1913 tot Dec. 1915.

Quast van December 1915, thans nog in functie.

Ten gevolge van de groote afstanden, welke men bij overplaatsingen op de Buitenbezittingen soms af te leggen heeft en den tijd, benodigd om op te breken, vendutie te houden en te reizen, moet men voor het werkelijk verblijf van de hierboven vermelde tijdvakken nog enkele weken, misschien wel eens maanden daarvan aftrekken.

De tijdelijke afdeeling Djambi, die nauwelijks vier jaren bestond, hield in dien tijd bij uitzondering één ass.-resident.

Wat de controleurs betreft, zullen wij om het voorbijdraven niet te vermoeiend te maken voor den lezer, ons bepalen tot de allerlaatste jaren, van 1913 tot en 1916. Wij vinden dan uit de betrekkelijke jaargangen van den Regeerings-almanak, waaraan al deze en hieronder volgende gegevens ontleend zijn, voor die jaren in de onder volgende controle-afdeelingen van Boven-Djambi, waarop het vooral aankwam:

	M. Tembese	M. Tebo	M. Boengo	Bangko	Sarolangoen	Koerintji
1913	Geen controleur (een asp.-contr.)	geen contr.	Kok	Geen contr.	Teunissen	van Aken
1914	van Gorkom		Samson o.g.	Moggenstorm	o.g.	id.
1915	Hilbrander	id.	id.	id.	id.	van Gorkom
1916	Bouwens Bavink Ebbenhorst Tengbergen	geen contr.	Vogelsang	Boissevain	Walter	Moggenstorm

In een hoofdstuk *Optimisme* getiteld, geeft Tertius een reeks aanhalingen uit *Koloniale Verslagen* en komt tot het besluit:

„Men zal, meen ik, bezwaarlijk kunnen ontken-

Landingsplaats van M. Tembese.

nen, dat na 1908 het bestuur in Djambi te weinig waarde heeft gehecht aan gaandeweg sterker sprekende teekenen des tijds. Niets scheen in zijn oogen politieke betekenis te dragen. Zelfs aanslagen op onze bestuursambtenaren niet. Ook de uitingen van het godsdienstig leven werden onderschat. Diensvolgens het drijven van de Sarekat Islam in Djambi klaarblijkelijk onvoldoende, zoal eenigermate gecontroleerd. Toch bestond hiertoe te eerder aanleiding, wijl de voorman, de leider daarvan, in Djambi de zelfs bij zijn eigen partijgenooten alles behalve gunstig bekende Radhen Goenawan was, dien men allerminst te vertrouwen had."

Na een hoofdstuk, aan *Zwakheid en Onverstand* gewijd, komt schrijver ten slotte tot de volgende *Gevolgtrekkingen*:

„Het in Djambi uitgebroken verzet moet, blijkens alle verschijnselen, reeds lang gebroed hebben. Het was algemeen en met zorg voorbereid, maar het bestuur schijnt er geheel onkundig van gebleven te zijn of, in het niet waarschijnlijk, ontkennend geval, de betekenis der tot haar kennis gekomen aanwijzingen schromelijk onderschat te hebben. Meer voor de hand ligt, dat het onkundig was en de toestanden in 't geheel niet beheerschte. Van deze schuld valt het niet vrij te pleiten, want een bestuur, dat op de hoogte van zijn taak is en zijn plicht doet, mag en kan niet op deze wijze verrast worden.

Indien het hier niet op de hoogte van zijn taak stond, ligt de schuld echter voor een groot deel bij de regeering, die niet voldoende zorgde, noch liet zorgen door het Departement van Binnenlandsch Bestuur, voor een goede keuze van en zooveel moge-

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Casques

Safe-Inrichting.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
- STEMPELINRICHTING -

C. J. WEGENAAR, ARTS.

Inwendige en Tropische Ziekten.

Spreekuur 1-2 uur 's nam.

Verhulststraat 47. :: Den Haag.

TELEFOON 205.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenstraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

NIEUWE ZENDINGEN ZIJDE UIT LYON.

Eng. en Fransche Stoffen v. Costumes en Tailor mades

EFFEN VELVETS, alle kleuren

55 cM breed 1.65 2.25 3.25 p. meter

110 cM breed 7.75 p. meter.

Echt Engelsch Seal Plush, Astracan.

Moderne Bontstellen. Mantels en Costumes.

Enorme keuze in elegante BLOUSES.

Middelbare School v. Handel en Administratie.

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoort te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

LINCOLN SHOES

Fantasie

Laarzen en

Schoenen.

Wekelijksche
verzending naar de
Tropen.

Vraagt onze volledige Catalogus.

lijk stabiliteit in het bestuurskader voor dit gewest. Een vroeger bestuur zondigde, door doeltreffende maatregelen, genomen tijdens de onderwerping en de pacificatie van Djambi, lichtvaardig op zij te zetten, waardoor de rust, de orde en de veiligheid gevaar moesten gaan loopen. En weder droeg de regering hieraan mede schuld door dit bedrijf, waarvan zij toch kennis gedragen moet hebben, te gedoogen, terwijl toch de doeltreffendheid dier maatregelen en de juistheid van de daartoe geleide hebbende inzichten haar gebleken en die maatregelen dan ook te voren door haar goedgekeurd waren, stilzwijgend of uitdrukkelijk.

De geschiedenis van Djambi gedurende de laatste acht jaren geeft een praktische les van koloniaal staatsbeleid.

Zij leert hoe een sedert kort onderworpen en tot rust gebracht gewest niet bestuurd moet worden door bestuursambtenaren, die komen en verdwijnen, zooals dit naar de voordrachten uitvalt; zij leert dat een regeeringspolitiek daar het bestuursbeleid in de goede banen te houden of terug te dringen heeft, — niet het bestuur mag laten gaan, vandaag rechts en morgen links uit, naar den veranderlijken zin der wisselende personen.

* * *

Hierbij geven wij een goede afbeelding van den

Controleur Taco Walter met zijn gezin.

heer Taco Walter, in leven controleur B.B. te Saroe-langoen, Djambi, die den 2den September l.l. zulk

Woning van den Controleur bij Bandjir.

een noodlottig einde vond door de handen van moordenaars.

Walter is op zijn post „gebleven.”

Huis van den Mil. Com. te M. Tembesi.

Hij was een sympathiek mensch, een plichtgetrouw, zeer kundig en ijverig ambtenaar.

De slag, die zijn naaste familieleden, zijn lief gezin en ook zijn talrijke vrienden door zijn verlies heeft getroffen, is allervreeselijkst.

Ook het Koloniaal Tijdschrift wijdt waardeeren-de woorden aan zijn nagedachtenis.

Onderstaande foto laat ons zien hoe treurig de controleurs-woning van M. Tembesi er bij een bandjir aan toe is, terwijl het kiekje van het weelderig begroeide huis van den Mil. Commandant ter zelfder plaatse een idyllisch beeld geeft van de werkelijkheid in normale tijden.

Uit de O. I. Mail.

Populariteit van den tegenwoordigen Gouvern.-Gen.

Men schrijft ons het volgende van particuliere zijde:

„Batavia is echt in zijn schik met den Graaf en de Gravin van Limburg Stirum als onderkoninklijk echtpaar. Niet dan lof over hun innemendheid, eenvoud en belangstelling in alles. De nieuwe G. G. beweegt zich gewoon, vriendelijk onder de menschen, is een en al voorkomendheid tegenover zijne gasten, wie het ook zij. De menus op het paleis zijn alle in 't Hollandsch en zeer eenvoudig, doch fijn. Weg met die 10 en meer gangen; soep, een rágout, heerlijk malsch vleesch met fijne groenten, als tusschengerecht selderij of zoo, gevogelte met vruchtensvla, en een lekker luchtig huis- of tuin-puddinkje. De maaltijden zijn gauw afgelopen. Mevrouw kleedt zich keurig maar niet opvallend kostbaar of overdadig. Een kleine diadeem voor op het blonde, krullende haar, een prachtig, 2 rijen lang paarlen-snoer geven haar iets vorstelijks. Goed gedécolle-teerd, en haar décolté zoo even over de schouder gezakt. Open, vrolijk en flink kijkt zij vrij om zich heen, en neemt alles en een ieder op. Overal gaan zij heen, willen met eigen oogen zien, doen aan golf en tennis, rijden paard en rijden van de bok. Echte, geboren aristocraten, zonder eenige vrees, dat iemand maar een handbreed meer naderen durft dan behoorlijk is. De races zijn in eere hersteld. Toch zijn zij kerksch. Bidden voor en na tafel en 's Zondags naar de kerk. Iedereen is even verrukt over hen, moge dat zoo blijven!

Verteld wordt, dat de chef van een tak van dienst den G. G. een dikken bundel ter lezing had doen zenden. Z. E. keek die paperassen-massa aan, liet den chef komen en vroeg: „Wat wil u daarmee gedaan hebben?” — „Dat Uwe Excellentie de stukken doorlas en een beslissing nam.” — „Hoeveel tijd hebt u noodig om mij de geheele zaak uit te leggen?” vroeg de G. G. — „Een twintig minuten, Excellentie.” — „Ga dan zitten, en leg me dat alles haarfijn uit.” — Zoo gebeurde, waarop de G.G. direct zijn besluit kon nemen.

Medio Aug. j.l. is de Landvoogd met den adjudant Bouneester per auto te Bandoeg aangekomen. Na een rijtoer door de stad, werd het Militair Tehuis van het Heilsleger bezocht, waar de hooge gasten, die vergezeld waren van den assistent-resident, den heer Coops, opgewacht werden door den heer en mevrouw de Groot en enkele hoofdofficieren. Kolonel de Groot hield een toespraak tot het Landvoogdelijk echtpaar, dat een gift aan het tehuis schonk. In de Chineesche wijk stonden eerepoorten, welke prachtig werden verlicht. Zoo schrijft de *Javabode*.

Onze Inlandsche bedienden.

Hoe dikwijls hoort men hier in Holland door oud-Indisch-gasten de Inlandsche bedienden hemelhoog prijzen boven de Europeesche. Dat ook onder eerstgenoemden wel eens een schurftig schaap schuilt, blijkt uit het volgende, ontleend aan een particulier schrijven:

„Wij meenden ons te mogen verheugen in het bezit van zeer geschikt personeel: een Javaansche huisjongen, zijne vrouw als kokkie en waschbaboe. Het scheen een net, goed stel, hoewel hij een gladmuis bleek, die af en toe op zijn plaats moest gezet worden. Zoo kwam hij 3 dagen nadat hij in dienst gekomen was, om f 30 te leenen voor het inlossen van pand-briefjes. Wij lieten ons overhalen, op voorwaarde, dat hij ons de ingeloste goederen in bewaring zou geven. Den volgenden morgen was hij niet op zijn werk, lag te bed, z.g. bijna vermoord. We kregen een prachtig opgesteld verhaal van een aanranding, al het geld weg, en de briefjes weg en hij — bijna lam geslagen. Nu, wij vertrouwden het zaakje niet erg, lieten hem aan het werk gaan. Mana — en met lijdend gezicht ging hij aan het werk. Het toeval wilde, dat er juist dien morgen een paar rechercheurs van de hoofdstad kwamen om dieven op te sporen. Zoo was bij ons in de bijgebouwen door ondergraving de kamer van den staljongen en van de baboe leeggestolen. Wij spraken de rechercheurs ook over de aanranding van onzen huisjongen, en lieten dezen met hem spreken. Niemand sloeg geloof aan het verhaal en toen hem, apart genomen, was beduid, dat hij maar bekennen moest het geld verspeeld te hebben, viel hij door de mand en na ampon (vergiftiging) te hebben gevraagd, toog hij — vlug als altijd — aan 't werk; de mankheid was ook weg. Wat hadden wij een pret! Gelukkig had hij

Ter overname aangeboden :
3 Gashaarden, compleet. Te bevragen Heulstraat 17, van 11—2 uur, 2e etage, Secretariaat.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7—9 n.m. en Vrijdag 2—3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

Laat Uwe woning Electrisch Verlichten

(hetzij voor eigen rekening of voor rekening der Centrale)

bij de

N.V. Electro-Technisch Bureau
v.h. W. HAAXMAN & Co.,

gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.

Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.

NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.

ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.

INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

SEMI EMAILLE FOTO's

op Broche, Dasspelden, Mancheknoopen en Aanhangers, NAAR ELK PORTRET, bestelt U het best bij:

A. M. A. SUSAN

Regentesselaan 108 - Telefoon Haag 6757

Boekhorststraat 14 - Telefoon Haag 3305

BROCHE vanaf 70 cent.

OLYMPIA THEATER.

Prins Hendrikplein 3 Telefoon 9521

Directie: ARTHUR DE HAAN.

Nieuwe Serie films van 13 tot 19 October

HET OORLOGS-PETEKIND.

Levensgeschiedenis in 4 afdelingen uit den hedendaagschen wereldkrijg.

De film voert ons van het huiselijk leven van den krijgsman naar het oorlogstoneel.

ZEER INTERESSANT IS DEZE PRACHTFILM.

De eerste nieuwe Vitagraph-films in Nederland.

Comedie VITAGRAPH:

HIJ ... jaloersch!

ZIJ ... jaloersch!

Geestige Comedie, gespeeld door de beroemde VITAGRAPH-Artisten.

Wij brengen de nieuwe Vitagraph-films.

ENZ. ENZ. ENZ.

Plaatsbespreken
aanbevolen!

Adverteeren doet verkoopen.

niet het minste succes van zijn mooi verhaal. Wij waren nu echter gewaarschuwd om het vriendje, over wien wij overigens zeer tevreden waren, in de gaten te houden.

„Doch verbeeld U, weinige dagen later was hij hals over kop er van doorgestaan met nog f 20 schuld

Badplaats in de Minahassa. *)

aan ons, f 20 aan het kantoor en bij anderen ± f 40. Hij had al zijn geld verspeeld, herrie met zijn vrouw gehad, die in twee maanden geen cent van zijn loon gezien had. Het was hem eindelijk schijnbaar te machtig geworden. Zijn vrouw werkt nog bij ons, en zegt te willen blijven. Zij kookt smakelijk en is zeer netjes.

Indië weerbaar.

Het voornemen bestond op 16 plaatsen (Batavia, Buitenzorg, Serang, Bandoeng, Djokja, Solo, Pekalongan, Semarang, Soerabaja, Padang, Medan, Palembang, Bandjermasin, Menado, Makassar en Ambon), tegelijk op denzelfden dag en voor hetzelfde doel fancy-fairs te houden gedurende de groote meeting op 31 Augustus te Weltevreden. Voor den vlaggenoptocht is gerekend op een opkomst van 8000 personen. Legio betuigingen van sympathie zijn binnengekomen.

Naar *De Javabode* vernam, is de Gouverneur-Generaal zeer sterk geporteerd voor de actie van het comité „Indië Weerbaar”. Z. E. is even sterk voor het zenden van een deputatie naar Nederland, als het eenige middel om regeering en volk wakker te krijgen.

De deputatie, die op 31 Aug. den Gouverneur-Generaal de motie aanbieden, bestaat uit de heeren Mr. Jacob, Rhemrev, den patih van Batavia en den majoor der Chineezers Khouw Kim An.

De Indische Burgemeesters.

De maandelijksche bezoldiging der burgemeesters voor Batavia, Semarang en Soerabaja is vast-

en Meyroos, zijn op de aanvangsbezoldiging aangesteld; aan den burgemeester van Batavia, den heer Bisschop, zijn echter al aanstonds ook de 4 periodieke verhoogingen toegekend.

Laatstgenoemde hield een ontvangavond, waarbij velen gelegenheid hadden hem met zijn benoeming geluk te wenschen.

Opgemerkt werden het lid van den Raad van Indië Liefink, de directeuren van financiën en justitie, de raadsleden De Nijk Bik, van Aalderen, Ophuijsen en Van Breen, verder de hoofdamtenaren der Gemeente en vele ambtenaren bij het departement van financiën.

Bestuursambtenaren zagen wij niet, zoo schrijft de *Javabode*.

Uit Medan wordt gemeld, dat het raadslid, de heer van Ketwich, een voorstel indiende, behelzende, dat de Raad zich uitspreke, dat niet bij voorkeur een ambtenaar B. B., doch een ingezetene van Medan tot burgemeester benoemd worde.

Bevordering huwelijk mindere militairen.

Men is de laatste jaren, naar bekend, krachtig werkzaam ter bestrijding van het concubinaat in de kazernes. Aan onderofficieren is het houden van concubines in de kazernes thans verboden, terwijl voortgegaan wordt met het bouwen van woningen voor gehuwde Europeesche onderofficieren en voorts bij de verbouwing van bestaande kazernes wordt gerekend op voldoende gelegenheid tot huisvesting van dergelijke onderofficieren. Ook met de verbetering van de huisvesting van de gehuwde militairen van niet-Europeeschen landaard is een aanvang gemaakt. Thans wordt een nieuwe maatregel ter bevordering van het huwelijk van mindere militairen genomen, hierin bestaande, dat den uit Nederland getrouwd uitgezonden militairen eene tegemoetkoming zal worden verleend voor inrichtings- en uitrustingskosten.

Aan ieder militair beneden den rang van onderluitenant, wiens echtgenoot hem naar Indië vergezelt of later volgt, wordt ten behoeve van die echtgenoot verleend eene tegemoetkoming van f 250 (waarvan f 200 uit te betalen in Nederland en f 50 bij aankomst in Indië) aan een onderofficier, van f 125 (waarvan f 100 uit te betalen in Nederland en f 25 bij aankomst in Indië) aan een militair beneden den rang van onderofficier. Indien de echtgenoot haar man volgt, geschiedt de uitkeering in Nederland van het bedrag aan haar zodra vaststaat, dat zij naar Indië vertrekt.

Het plan bestaat, deze maatregel te doen werken van het oogenblik af, dat de werving voor het Indische leger weder is opengesteld, dit is van 26 Sept. 1914 af.

De maatregel geldt niet voor mindere militairen, die in N.-Indië in het huwelijk treden.

Bond van Ned.-Indische Kunstkringen.

De in het begin van dit jaar tot stand gekomen Bond van Ned.-Indische Kunstkringen zou zijn eerste vergadering houden op 14 Aug. j.l. te Bandoeng, waar door de verschillende afgevaardigden der kunstkringen over het werkprogramma voor het eerstvolgende jaar besluiten zouden genomen worden. Op de agenda stond mede een voorstel tot aansluiting van de kunstkringen te Medan en te Jogja, die beide vertegenwoordigd zullen zijn.

Van 11 tot 20 Augustus werd door den Bataviaschen Kunstkring een tentoonstelling van schilderijen en teekeningen gehouden van leden der vereeniging „Pictura Veluvisis” te Renkum en van anderen.

Niet minder dan 245 werken werden geëxposeerd.

Nieuwe Tooneelwerken.

Medio Aug. j.l. begonnen te Batavia de repeti-

Op weg naar Tosari (Oost-Java). *)

gesteld op f 1000, met 4 tweejaarlijksche verhoogingen van f 100 's maands.

De benoemde burgemeesters voor de beide laatstgenoemde hoofdplaatsen, de heeren De Iongh

ties van een nieuw werk van Victor Ido, „*Mijn patria is Glodok*”, een Indisch drama.

Twee journalisten hebben onder pseudoniem van Victor Sado en Grietje van het Slootje, een satiriek-

*) Welwillend in bruikleen afgestaan door de Red. der „Ned. Zendingstudeer”. Organ van den Zendingstudeeraad.

G. JANSSEN ^{v/h} Janssen & Coenen

DEN HAAG,
v. Merlenstraat 79,
Tel. 6388.

AMSTERDAM,
Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.

Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU-ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN

DE GELUK-ONDERWIJS-IN

DUITSCH, ENGELSCHE, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH

LET-OP-HET-JUISTE-ADRES-DER-ORIGINEELE-BERLITZSCHOOL

OVER DE WAALSCH-KERK

58° NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

HEINEKEN'S
Glazenwasscherij

STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde
: Gordijnen :
in meer dan 500 dessins
KLENUS' Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers
'S-GRAVENHAGE

Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

Instituut ROELIJN

Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mejjfr. J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE
. GRATIS VERKRIJGBAAR

WIENER & VAN WITSEN
Rotterdam Hoogstraat 226
Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

maatstaf van den heer Schaap, zich niet behoorlijk gedragen heeft. Zoo ligt de bedoeling Tjipto persoonlijk te schaden, bij ieder artikel in de Europeesch-Indische pers er duimendik op. Zoo wordt Tjipto niet overtuigd van zijn ongelijk, terwijl zijn aanhangers, door dit blijkbaar opzet om te schaden, de uitingen van de tegenpartij reeds bij voorbaat wantrouwen. De verzekering van de *Java Bode*, dat zij nooit vijandig tegen onze beweging is opgetreden, klinkt in dit verband ook vrij komisch. Niet onbesproken mag verder gelaten worden de vraag: of Tjipto voor zijn „drijfverij” betaald wordt of niet? Deze vraag is wel typisch voor de Europeesche pers in het algemeen en voor de *Java Bode* in 't bijzonder. Het is misshien niet ondienstig hier er op te wijzen, dat bij de tegenpartij alles tegen geld te krijgen is. Zoo hoort men dikwijls de verzekering, dat mr. Van Haastert zijn nek kromt voor zijn broodheer te Nice, dat mr. Thomas zich richt naar de bevelen van een heer aan het Koningsplein, dat de heer Schaap zoo iets als de knecht wordt beschouwd van iemand van Tanah Abang. Deze herhaaldelijk gelanceerde berichten zijn voor ons niet zonder belang, omdat wij daaruit zien, van welk een gehalte onze tegenstanders zijn. Begrijpelijk is nu de vraag van den heer Schaap. Hij heeft Tjipto eenvoudig gemeten naar zich zelf. Zoo is nu eenmaal de aard van het beestje, een spontane bekentenis overigens, die hem weinig siert. De heer Schaap zal opgemerkt hebben, dat ik hem niet volg op het terrein, dat leidt naar verdachtmaking en opstoken tot interneering. De *Java Bode* heeft daarbij niet het gevaar te duchten, dat ons wel wacht, indien wij rond met onze meening voor den dag komen. Wij hebben ons bepaald tot het aantoonen van het ongemotiveerde van zijn bewering als zou Tjipto aangedreven hebben op een ontzetting van onze maatschappij, ten voordeele van Japan. Het is de vrees, en de haat, die den heer Schaap in zijn pennehouder deden klimmen. Maar die haat en die vrees zijn een beletsel voor het juiste zien en het juiste beoordeelen. Men vindt hierdoor maar al te gauw een afkeuring voor de *faits et gestes* van deze personen. Haat maakt blind, vooral hen, die van huis uit bevooroordeeld zijn. Alzoo besluit *De Voorpost*.

Verdachtmakingen. Aan de *Sarikat Islam* wordt toegeschreven, dat zij de oorzaak is van de vele onrechtigheden en verduisteringen in de Inlandsche vereenigingen en vennootschappen of firma's. En van daar de bewering, dat de Regeering nu aan de notarissen verboden heeft voort te gaan met het maken van statuten voor bedoelde vereenigingen. Een correspondent van de *Kaom Moeda* verklaarde zulks van den notaris te Soekaboemi vernomen te hebben. De redactie zegt echter, dat zij dit niet gelooft.

Een S. I.-plan. In hetzelfde blad wordt medege-deeld, dat in een vergadering van de *Sarikat Islam* te Soerabaja besloten is de contributie te verhoogen met f 0.25 per maand, om uit die verhoogde opbrengst te kunnen betalen een eigen *advocaat, dokter en ambtenaar*, (waarmee een voorzitter bedoeld wordt), de laatste op een traktement van f 100 'smaands. De taak van den advocaat is om de leden te verdedigen tegen alle, hun onrechtmatig aangedane vervolgingen, van den dokter tegen alle bezwarende maatregelen in zake pestbestrijding en woningverbetering. Deze moet ook op zich nemen de zieken in huis te behandelen, opdat zij niet in het gebrekkig ingerichte stadsverband behoeven opgenomen te worden, dat slechts geschikt is voor de berging van spouwen. Zoo meent bovengenoemd blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onrust op Java. De S. I. houdt er mooie redeneringen op na, zoo schrijft de *Djawa Tengah*. Zij zou van den aanvang af gehoorzaamheid aan de gestelde machten gepredikt hebben. De leiders zouden steeds voorop gesteld hebben, dat men moet samen gaan met de Regeering. Van waar dan al die relletjes, die onrust, het verzet hier en daar tegen de besturende ambtenaren. Hebben de volgers de waarschuwingen niet begrepen? Waarom dan gewerkt op de dweepzucht van de domme menigte? Of was dit ook niet de bedoeling? Het Javaansche volk, de intellectuelen daaronder niet begrepen, schijnt voor een goede opvatting van de door de *Sarikat Islam* bedoelde beweging nog niet vatbaar te zijn. Meer onderwijs voor alle lagen van het volk is daarvoor noodig. Vandaar dat de raddraaiers nog altijd vrij spel hebben, ten koste van het goed gezinde deel der bevolking, zoolwel Inlanders als Vreemde Oosterlingen!

Kort geleden werd nabij de hoofdplaats Banjoemas een wedono met zijn opassers aangevallen en verwond door een bende roovers. Twee voorbijgangers, die te hulp schoten, werden ook verwond, waarop de aangevallenen met nog vier andere politiebeambten aan de haal gingen. Een sterke politiemacht van twintig man, met sabels en geweren gewapend, joeg de roovers daarna op de vlucht, die allen ongedeerd wisten te ontkomen.

De Samin-leer. Een andere beweging onder de Inlanders wordt veroorzaakt door de zogenaamde *Samin-leer*. De volgers nemen meer en meer in aantal toe, zoolwel in Midden- als in Oost-Java. Een kofje naar hun hand. De grond van Java, de eigendom van den mensch, die er op woont, en waarover

de Staat niets te zeggen heeft; hetzelfde is ook het geval met de bosschen en het hout, dat er in groeit. Geen belastingen, geen rechtspraak, geen geestelijken of ambtenaren om een huwelijk te voltrekken. De *Ilmoe Dam* (de godsdienst van Adam), is de eenige ware leer: gelijkheid, vrijheid en broederschap predikend. De particuliere landen in Semarang en Soerabaja ondervinden de naweeën er van. Bij de afdeelingbank te Ngawi is een groote achterstand geconstateerd van f 36000, verdeeld over 221 personen. De redactie van bovengenoemd blad vraagt: of de *Samin-leer* hierop van invloed is geweest?

De *Warna Warta* spoort het Bestuur aan om „de tanden te laten zien” aan een broeder van Samin, die overal in Bora koempoellans (vergaderingen) houdt, waarin hij alle ambtenaren en hoofden van den hoogste tot den laagste uitmaakt voor beesten. Ziedaar de gevolgen der domme overdrijving, zegt de schrijver. Samin zelf, de filosoof in de dessa Ploso van Bora, ging zoover niet, maar zijn eerste volgelingen maakten, dat zij en hij administratief gestraft en het land uitgezet werden.

De Engelsche Vrienden. De *Sri Sumatra* protesteert tegen het boycotten van de Engelsche Regeering ten aanzien van alle Chineesche handelaren, die niet slechts met de Engelschen alleen handel willen drijven. Zoiets wordt niet ondervonden van de andere mogendheden, die met Engeland verbonden zijn. Zou dit land nog durven beweren, dat het den oorlog niet begonnen is uit afgunst van Duitschlands wereldhandel? Van de zijde van Engeland wordt niets dan willekeur ondervonden. Moet N.-I., dat toch geen Engelsche bezitting is, dat maar slikken? Het noemen van namen op de Engelsche zwarte lijst geschiedt ook zeer willekeurig. Ook de *Java Bode* werd daarop geplaagd, daar dit een Duitsch blad zou zijn. Het gevolg was o. m. dat het de Reuter-telegrammen niet kreeg. En later bleek alles onwaar te zijn. De *Java Bode* werd toen weer van de zwarte lijst afgevoerd.

Laatst was er een averij in een pas aangekomen Duitsch schip. Indien het in een Gouvernements-dok moest worden in orde gemaakt, zou dan het N.I. Gouvernement in zijn eigen gebied door Engeland geboycot zijn geworden? Wat zal het Gouvernement nu doen tegen het boycotten van onschuldige Chineezers? Toen vroeger de Chineezers de Japanners wilden boycotten, werden zij met zware straffen gedreigd. Laten de Chineezers nu toonen, dat zij mannen zijn, die alle Engelsche waren durven boycotten. Als dit nu nog niet kan, laat men dan wachten tot er weer aanvoer is van Duitsche waren in Indië.

Burgerlijke Stand voor Chineezers. In de *Warna Warta* wordt geprotesteerd tegen de voorgenomen invoering van een burgerlijken stand voor de Chineezers, zonder dat eerst uitvoerig de regeling hiervan werd duidelijk gemaakt, om tijdig met bezwaren voor den dag te kunnen komen. Alweer een staaltje. — meent schrijver — evenals bij het passen en wijkenstelsel, van het kinderachtig gedoe der Regeering om bij stukken en brokken den Chinees zijn zin te geven, die volkomen gelijkstelling vraagt met den Europeaan. In de geheele wereld is geen tweede voorbeeld van zulk een optreden! Aldus oordeelt bovengenoemd blad.

Van Vreemde Koloniën.

Abessinië.

Uit een hoek, van waar men vroeger steeds op een onweer verdacht was, maar die in den laatsten tijd vergeten scheen te worden, is plots weer een wolk komen opzetten. Menelik, die voor Abessinië een groot vorst geweest is, had Lidsj Yeassoe als opvolger aangewezen. Volgens de landsopvatting behooren de familieleden van een everleden negus diens aanwijzing te eerbiedigen, maar inderdaad blijft zij maar zelden onbetwist en onaangevochten. Zoo ook nu weer. Lidsj Yeassoe is de zoon van een jongere dochter Sjongasj en den invloedrijken Ras Michaël Wallo; in 1896 geboren, kwam hij in 1915 op den troon. Zeoditoes, een oudere dochter van Menelik, schijnt een staatsgreep bewerkt te hebben. Jeassoe is, officieel om redenen van godsdienstigen aard, ontroond en Zeoditoes is tot keizerin van Ethiopië gekroond.

De Italiaansche bladen weten hieraan toe te voegen, dat de omwenteling niet buiten den invloed van den grooten wereldoorlog staat. Ook in 't paleis te Addis Abeda zouden de twee groote partijen elkander in wedijver hebben ontmoet. Jeassoe zou onder Duitschen en Turkschen invloed hebben gestaan, Zeoditoes zou entente gezind zijn. De jonge vorst zal, ook gesteund en aangemoedigd door zijn vader Ras Michaël, niet in zijn ontrooning berusten. Hij bevindt zich te Har-rar, waar hij hulp van Turkije verwacht en den strijd om 't heroveren van den troon zal organiseren.

Daar de telegrafische gemeenschap tusschen Abessinië en de Noordkust van Afrika verbroken is, zullen

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

**Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams**

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Linnen-Naaischool „RUSTHOF”

Parkstraat 41-43, Den Haag.

Vervaardigt alle soorten Linnengoederen,
Uitzetten, enz.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

AU BONHEUR DES DAMES

Piet Heinstraat 117

Telefoon 9066

DEN HAAG.

SPECIALITEIT dari

Kamedja

Tjelana

Kamedja tidoer

NJONJA²

KAIN² POETIH ROEPAH² dan KOUS².

„DE OUDE VETTE HEN”

Anno 1680.

DRIEHOEKJES.

TEL. HAAG 2480 en 2500.

Holleveranciers.

BRUINBROOD

SPORTBESCHUIT
BESCHUIT
BANKET

Adverteeren doet verkoopen.

NATIONALE

BOOMPJES 10 Levensverzekering-Bank ROTTERDAM

nadere berichten misschien schaars en laat tot ons komen.

Dr. Soenjatsen duikt weer op.

De man, die den stoot heeft gegeven tot de omwenteling waardoor China een republiek is geworden en die daarna naar den achtergrond en achter de schermen verdween, bedacht op eigen veiligheid tegenover de grooten dier republiek, heeft zich weer voor een politieke rol aangemeld. Hij heeft zich aan 't hoofd gesteld van een beweging tot 't stichten van een Zuid-Chineesche republiek.

Kongo-leening.

Een koloniale leening is op zich zelf geen feit voor afzonderlijke vermelding, maar dat België onder de tegenwoordige omstandigheden een leening van vier miljoen francs meent te kunnen doen slagen, voor de voltooiing van werken van economisch nut in Kongo, dat is een meldenswaardig teken van zelfvertrouwen en vertrouwen op anderen.

Kali op Cuba.

Als een Havasbericht juist is, zou de aankondiging dat op Cuba belangrijke kalibeddingen zijn ontdekt, in Duitsche financieele kringen groote opschudding hebben verwekt. Het Duitsche kali-syndicaat, dat door den staat gecontroleerd wordt, bezat tot dusver vrijwel een monopolie in kalizouten

San Francisco.

Een uitvoerige particuliere correspondentie in de „N. R. Ct.“ over den geest van San Francisco, geest die aan deze stad een grootsche toekomst verzekert, besluit met een beschouwing over hetgeen San Francisco voor Nederland en zijne koloniën kan gaan betekenen, die wij om haar practisch belang hier meenen te moeten overnemen.

„Nederlanders, zoowel van het moederland als van de koloniën, die in de laatste maanden San Francisco hebben bezocht en er zijn er verscheidenen geweest, ten minste evenveel als in den tentoonstellingstijd, hebben bijna zonder onderscheid een indruk medegedragen van den geest van San Francisco en zij zijn, vooral waar handelsbelangen hen hier brachten, tot de overtuiging gekomen, dat San Francisco een belangrijke rol speelt en een nog veel belangrijker rol te spelen zal krijgen in den overzeeschen handel van Nederland en zijn koloniën. Vooral sedert de oprichting van de Java-Pacific lijn is het duidelijk waar te nemen, dat San Francisco een haven is geworden, waarmede men in de koloniën rekening gaat houden. De directe handel van Insulinde op Amerika en vice versa is sedert het uitbreken van den oorlog zeer toegenomen, en, hoewel een deel van den handel, welken San Francisco thans voor zich veroverd heeft, weer terug zal keeren naar de Europeesche havens, zoo zullen de thans aangeknoopte relaties wel van zulk een aard blijken te zijn, dat wij mogen hopen en verwachten, dat de Java-Pacific lijn in stand zal worden gehouden.

Het werk, verricht door de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische commissie tijdens het tentoonstellingsjaar heeft er zeker veel toe bijgedragen om zoowel het moederland als de koloniën bekender te maken in dit deel van de wereld. Feitelijk waren de relaties tusschen die beiden en West-Amerika voordien van weinig belang, maar nu men te San Francisco tot het besef gekomen is van wat hoofdzakelijk de Nederlandsche koloniën hebben aan te bieden, tot welke groote zaken relaties tusschen die beide deelen van de wereld reeds hebben geleid en nog zullen leiden, zal men alle pogingen in het werk stellen om zich die relaties niet te laten ontglippen. Het zou dan ook, op zijn zachtst gezegd, een enge politiek zijn, wanneer men tot verhooging van eigen havencijfers in Nederland zou overgaan tot het stelselmatige weder afbreken van hetgeen in het laatste jaar te San Francisco is opgebouwd met betrekking tot de handels-relaties tusschen Californië en de Nederlandsche koloniën. Niets kan ons welkomer zijn, dan de gezonde belangstelling van Amerika in onze koloniën te zien vergrooten en wanneer het Amerikaansche kapitaal kan worden geïnteresseerd in de verdere ontwikkeling der koloniën, dan zou het mogelijk zijn, dat daardoor een gewicht in de schaal werd geworpen, dat er veel toe zou kunnen bijdragen het evenwicht te herstellen, dat dreigt verloren te gaan door de overgrote mate van belangstelling, welke de leidende Aziatische mogendheid op dit ogenblik in onze koloniën stelt. Niet alleen, dat Amerika in Oost-Azië een onzer naaste bureu is en dat de beide landen, Amerika en Nederland, daar gezamenlijke belangen hebben, maar de enorme sommen, welke in de beide laatste jaren in de Vereenigde Staten zijn verdiend zoeken naar de goed rendeende beleggingen en op die wijze zouden de Vereen. Staten op financieel zoowel als op politiek terrein een groote aanwinst zijn voor de Nederlandsche koloniën.

Dat San Francisco bij die ontwikkeling der goede relaties tusschen de beide landen voorbestemd is een rol van belang te spelen, ligt voor de hand. San Francisco is de toekomstige poort voor de landen van het Oosten en wanneer men slechts nagaat hoezeer de Java-vrachten van de schepen der Java-Pacific-lijn in de laatste maanden zijn toegenomen, vrachten, die voor een groot deel te San Francisco en omgeving blijven, dan is het gemakkelijk na te gaan, hoezeer deze haven in belangrijkheid is toegenomen voor den Nederlandschen handel.

Wanneer men voorts in aanmerking neemt, dat San Francisco zijn belangrijkheid als handelscentrum houdende, binnen weinige jaren een centrum van industrieën zal gaan worden, waar alles zal vervaardigd worden, wat de landen van het Oosten en van Oceanië zullen noodig hebben, dan komt men eerst recht tot het besef van welk een uiterste belangrijkheid het zal zijn, dat de relaties tusschen de grootste koopstad van het Westen, aanstaande industrie-metropolis, en Nederland en zijn koloniën niet slechts zullen worden aangehouden, maar zooveel als doenlijk is zullen worden uitgebreid.

Wat zal er van dit volk overblijven ?

t Bestuur te New York van de buitenlandsche zending der Presbyterianen heeft een rapport uitgegeven

over den toestand, waarin de uit Armenië naar N. Arabië en Syrië gedeporteerde Armeniërs verkeerden. Aan een schrijven van een zendeling wordt het volgende ontleend:

„Te Meskene heb ik gezien, dat vrouwen en kinderen zich in grafkuilen wierpen en den doodgravers smeekten hen mee te begraven. De regeering verschaft geen brood. Te Harnar waren van de 7000 daar naar toe gebrachte Armeniërs 2000 zoo goed als naakt; zij hielden zich bezig met het verzamelen van sprinkhanen, die zij rauw of gekookt nuttigden, naarmate zij vuur konden krijgen of niet. Sommigen vingen honden op straat en aten die rauw. Te Rakka waren 15000 Armeniërs, die daar in tenten waren in een kamp ter weerszijden van den Eufraat. Overal zag men vreeselijke tooneelen van naaktheid, honger en dood; de autoriteiten deden niets om te helpen. Sommigen van deze ongelukkigen wierpen zich uit wanhoop in de rivier. Dikwijls zagen wij heele rijen griezelige gestalten plotseling uit graven oprijzen en om brood en water smeeken. Zij hadden hun eigen graven gedolven en wachtten den dood af.

Deze Armeniërs tellen op 't oogenblik, dat ik dit schrijf, niet minder dan 30000 zielen. Het is bewezen, dat gevallen van menscheneten zijn voorgekomen en dat om stervenden is gevochten om hun vleesch te krijgen.

De eene dag een dergelijk bericht, de andere dag een mededeeling over de gemeenste schendingen aan de bevolking door de Roemeensche troepen bedreven in de streek, waardoor hun terugtocht liep, dan weer de behandeling beneden menschelijk peil van krijsgesvangenen, speciaal in Rusland; spreekt men niet terecht over een bankroet van de beschaving in onzen hoogst beschaafden tijd?!

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De cassave.

Als No. 9 van het seriewerk „Onze Koloniale Landbouw, onder redactie van Dr. J. Dekker“, verscheen een geïllustreerde verhandeling over de cassave, geschreven door K. R. F. Blokzeijl, ambtenaar bij het Dep. van Landbouw enz. te Buitenzorg. (Uitgever: H. D. Tjeenk Willink te Haarlem).

Ofschoon over de cassave-cultuur en de bereiding van cassave-producten vóór de verschijning van dit geschrift wel reeds het een en ander was geschreven, moest men toch, om een eenigszins volledig overzicht van het onderwerp te verkrijgen, tal van tijdschrift-artikelen raadplegen. Aan het bezwaar wordt nu tegemoetgekomen door genoemde publicatie.

We ontleenen er enkele bijzonderheden aan: De cassave- of maniok-plant (Manihot utilisima Pohl), wier dikke, knolvormige wortels de zetmeelsoort bevatten, welke als tapioca-meel en andere tapioca-producten in den handel wordt gebracht, is oorspronkelijk afkomstig uit tropisch Amerika (Brazilië), waar zij in het wild wordt aangetroffen.

Het is niet bekend, wanneer de cassave naar Indië werd overgebracht, maar zeker is het heel lang geleden, doch de bevolking — weinig bekend met de voedende bestanddeelen van de cassave-wortel — legde zich bijna niet toe op den aanplant. Eerst na 1875 — toen de cultuur nog nagenoeg geheel tot Bantam beperkt was, — nam de productie hooger vlucht, en treft men thans het gewas schier overal in Ned.-Indië aan; het meest echter op Java en Madoera en ter Sumatra's Oostkust, waar de oprichting van grootere en kleinere fabrieken voor de bereiding van cassavemeel vooral de oorzaak van deze uitbreiding is geweest.

De grootste aanplantingen vindt men nu in Midden-Java (in 1915 werd aldaar geoogst van niet minder dan 266.500 bouws oppervlakte).

In sommige streken van Java en elders neemt de cassave een zeer voorname plaats ten opzichte van andere voedingsgewassen in, overtreft zelfs de mais en volgt in belangrijkheid bijna onmiddellijk op de rijstcultuur. De bevolking eet den wortel, na geschild of afgewassen te zijn, gepoft, gekookt of gestoomd. Ook maakt men er tal van versnaperingen van. In vele streken echter van Java en ter Sum. Oostkust wordt verreweg het grootste gedeelte van den oogst verwerkt tot meel en andere bijproducten, welke in groote hoeveelheden worden uitgevoerd en zodoende een belangrijke tak van industrie vormt.

De Indische Gids.

In het Oct. Nr. vervolgt Mr. K. H. Corporaal zijne beschouwingen over de districts- en residentie-gerechten in Ned.-Indië.

Mr. H. J. Boelen schrijft een artikel over „Een koloniale raad v. Ned. Oost-Indië“, bevattende een nadere bespreking van het ontwerp-Minister Pleyte, waaraan volgens schr. te weinig aandacht is geschonken. Als bijlage geeft Mr. B. een overzicht van het bestuur in Fransche en Engelsche koloniën voor zooverre dit verband houdt met den Kolonialen Raad.

Overigens bevat dit Ind. Gids-Nr. het vervolg van „Liefdeleven onder de palmen, van P. Brundell,“ en de gewone maandelijksche rubrieken: Koloniale literatuur. — Revue van brochures enz. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Java-Post.

In de met de jongste mail aangekomen Nrs. 32-34 van de Java-Post, vindt men o.m. de volgende artikelen: De katholieke onderwijzersvereniging, door Monti. — Ind. Staatsbeleid (vervolg), door J. Suys. — Reisindrukken van de Tenimber-eilanden, door M. Geurtjens. — Kawi en Ardjoeno. — 1816-19 Augustus -1916 (herdenking teruggave Ned. koloniën door Engeland). — De Apostel van Indië (Fr. Xaverius) in de Molukken. — Kaja-kaja fantasie, door Pastoor P. Vertenten.

Neerlandia.

Het Oct.-Nr. van Neerlandia bevat o. a. een artikel naar aanleiding van het onlangs te 's-Gravenhage ge-

G. J. R. VAN DER GAAG & ZONN
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512
□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
□ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

Boksen. Ontvetting.
TOEPOEL'S MODELSCHOOL
Joh. Camphuystraat 165-167 Den Haag
Tramlijnen 3, 4 en 7, halte Electr. Spoor.
Rondschrijven gratis en franco.
Versterking. Jujutsu.

Modemagazijnen
F. L. VAN BOMMEL
Prins Hendrikstraat 104-106

Moderne Blouses en Bontwerk.
Huis van Vertrouwen.

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ
Heerengracht 38 - Telefoon 4214
Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—
Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

Hotel de Bellevue
Bezuidenhout 15 's-Gravenhage
Tel. Interc. H. 447.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELLEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING
Kapitaal en Reserven f 43.500.000.-
ROTTERDAM - AMSTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
Behandeling van alle Bankzaken.

houden eerste koloniaal onderwijs-congres. Verder het jaarverslag over 1915 der groep Nederlandsch-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond; eene beschouwing, getiteld: „Aanvangsbezoldigingen voor ambtenaren en aanneming van buitenlanders in Indischen dienst, door het Groepsbestuur in Indië besproken”, zomede een artikeltje „Reclame voor Indië”, met naschrift van Th. G. G. Valette.

Vragen van den Dag.

In de Oct. afl. een kort opstel over de bewoners der Minahassa, ontleend aan de interessante schetsen over de Minahassa en zijne bevolking van Controleur M. Hamerster, onlangs in „De Aarde en hare Volken” verschenen.

Nederl. Indisch Landbouw Syndicaat.

Van de publicaties van het N.-I. Landb. Syndicaat verscheen afl. XV—XVII (jaarg. VIII). Afl. XV houdt in de Notulen der alg. verg. van de Kedirische Landb.-Vereen., gehouden op 10 Juni jl. Afl. XVI van de Malangse Landb.-Vereen., op 8 Juni jl. (hierin o.a. een voordracht van Dr. O. de Vries over rubber-onderzoek in het Centraal Rubber Station); terwijl Afl. XVIII gewijd is aan een voordracht van T. Ottolander over Kamers van Landbouw in Ned.-Indië.

Slamatans een schadepost voor de rubber.

Als bijlage van bovengenoemde afl. XVI der Publ. van het N.-I. L. Syndicaat is opgenomen een schrijven, getekend O. M. Wieringa, hetwelk wij om zijn merkwaardigen inhoud hier geheel doen volgen:

„De bevolking der rubberlanden beleefde een goeden tijd, overal wordt veel geld verdiend, hetgeen o. m. merkbaar is door de vele slamatans en royalans, die overal gehouden worden. Eenige dagen vóór zoo'n feest wordt het al merkbaar bij de tap; enkele mannen en vrouwen komen niet uit, ze hebben het te druk met de voorbereiding voor het feest.

Den dag van het feest: meerdere mannen en vrouwen komen niet uit. Den dag na het feest, dezelfde menschen ontbreken, vermeerderd met die, welke hun roes uitslapen. Een eenigszins groot feest op eene rubber-onderneming, beteekent voor die onderneming: directe schade door minder product, indirecte schade door slecht tappen enz. Ofschoon minder, wordt ook schade geleden door feesten op naburige landen.

Welke maatregelen kunnen worden genomen de schade zoo gering mogelijk te doen zijn? Steller dezes stelt zich voor: de schade tot een minimum teruggebracht kan worden, indien algemeen op de landen, de volgende orders worden uitgevaardigd:

1e. — op alle feestelijkheden onder de bevolking wordt sterke drank streng verboden.

2e. — Alle feestelijkheden mogen niet langer dan tot 12 uur 's nachts gehouden worden.

Om van deze maatregelen succes te kunnen verwachten, is ook hierbij samenwerking onder de beheerders van het grootste belang. Indien zulks mogelijk is, zal voortaan het woord „slamatan” niet meer als een dreigend spook den rubberplanters in de ooren klinken.

Sbr.-Perkoel, 15 April 1916.”

Maandbericht Ned. Zendinggenootschap.

In het Oct.-Nr. een tweetal interessante bijdragen van den zendeling Dr. Alb. C. Kruyt, nl. „Het 25ste jaar in dienst der Posso-zending”, en „Een reis naar Donggala”.

Het Bantamsch Sultanaat.

Het Oct.-Nr. van „Onze Eeuw” brengt een historische beschouwing van Dr. E. B. Kielstra over het Bantamsche Sultanaat. Toen den 23en Juni 1596 de eerste Nederlandsche vloot voor de stad Bantam verscheen, vonden de onzen daar een zelfstandig en machtig rijk met een bestuurder, waarmee de onzen al spoedig een contract sloten. Op de hem eigen duidelijke wijze schetst Dr. K. de lotgevallen — eigenlijk één lange lijdensgeschiedenis — van dit machtige Sultanaat, aan welks bestaan in 1813 door Raffles voor goed een einde werd gemaakt.

Een onderzeeboot naar Indië.

Den 12en Sept. — zoo lezen we o. m. in het Oct.-Nr. van het Ned. Zeewezen — vertrok Hr. Ms. onderzeeboot K., van Nieuwediep naar Sabang, gesleept door de Nederl. Zeesleepboot „Witte Zee”. Deze sleepboot is voor de reis naar Sabang zoodanig gewijzigd, dat zij het karakter van particuliere sleepboot heeft verloren en dat van een oorlogsvaartuig heeft gekregen; zij voert den gesloten oorlogswimpel, de geheele bemanning behoort tot den landstorm en de zeemilitie. De luitenant ter zee te kl. Jhr. G. L. Schorer, voert het bevel over het transport, dat te Sabang weer ontbonden wordt; voor het sleepen wordt de commandant ter zijde gestaan door den schipper van de zeesleepboot, officier van den landstorm, Cornelis Verschoor.

Het lag in de bedoeling van den commandant, om met de bemanning tot Dover aan boord van de onderzeeboot te blijven, en eerst daarna roer en schroeven vast te zetten, enz., en met de bemanning (in totaal 23 koppen) over te gaan op de sleepboot, zoodat van daar de onderzeeër wordt gesleept zonder bemanning aan boord.

De Indische Mercur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 40: Suikerfabricatie in de Vereenigde provinciën Agra en Oudh (Britsch-Indië), door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — Het Departement van Landbouw in Suriname in 1915, door J. J. Paerels. — Taxatie van den rietsuikerroegst in Britsch-Indië 1916—17. — Ontwikkeling van den rubbermarkt en de daarmede verband houdende betekenis van koloniale grondstoffen voor de chemische industrie. — Indrukken van Trinidad. Lezing, gehouden door G. Th. C. Gonggrijp in de Vereeniging voor den grooten landbouw in Suriname. — Aanmoediging van regeeringswege van de suikerindustrie in Bengalen.

Het Helopeltiscongres. — Overigens de gewone wijklijksche rubrieken.

* * *

Ten slotte de titels van eenige publicatiën en recent datum.

Indische cultuur-almanak (met supplement) voor

1917, samengesteld door Dr. A. H. Berkhout en Dr. H. C. Prinsen Geerligts (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Dienst der pestbestrijding. Verslag over het derde kwartaal 1915. (Bijblad van het Geneeskundig Tijdschrift v. Ned.-Indië).

Some facts and figures about the Dutch East Indies (uitgave van het Dep. van Landbouw te Buitenzorg.)

Verslag van den Directeur van 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, over het tijdvak van 1 Oct. 1914 tot 30 Sept. 1915.

„Kromo blanda”. Over het vraagstuk van het wonen in Kromo's groote land, door H. F. Tillemans. Deel II. (Niet in den handel; verkrijgbaar voor belangstellenden, bij H. Uden Masman te 's-Gravenhage).

Verslag over het Volkscredietwezen, loopende tot medio Juni 1916, met bijlagen (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Jaarverslag over de Poeloe-Laoet steenkolenontginning gedurende 't jaar 1915. (Batavia, Landsdrukkerij).

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal Heulstraat 17, den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *De ontwikkeling der Groot-Industrie in Japan*, Rapport, samengesteld ingevolge opdracht van den Minister van Koloniën, door H. H. van Kol, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, 2 deelen.
2. *Verslag van het Volkscredietwezen in Ned.-Indië*, loopende tot medio Juni 1916.

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR der Vereeniging „Oost en West”, op Zaterdag 28 October 1916 om 2 uur n.m. in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 20 Juli j.l. No. 29).
2. Benoeming van den heer G. J. Oudemans tot lid van de Studie-Commissie.
3. Instelling van een cursus over Indië voor onderwijzers te Arnhem.
4. Aansluiting bij de permanente instelling voor Koloniale Onderwijscongressen.
5. Mededeelingen:
 - a. Over de prijsvraag voor een propagandistisch comediestukje.
 - b. Over verschillende commissies der vereeniging.
6. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,

GROOSS.

Ingezonden.

R. M. Soewardi en de Soenan van Solo.

Zeergeachte Redactie,

Onder bovenstaand opschrift las ik in het vorige nummer van Uw veelgelezen blad een entre-filetje, aan de „Kaoem Moeda” ontleend, waarin verteld wordt dat ik vóór mijne verbanning te Tjiandjoer, in tegenwoordigheid van den Patih, eene propagandare hield. Verder zou ik op die S. L.-meeting verklaard hebben, als afgezant van den Soenan van Soerakarta te zijn gekomen, die..... volgt de rest van het verhaal.

Het eerste gedeelte van het bericht is waar; ik heb in 1913 op verzoek van het S. L.-bestuur te Tjiandjoer gesproken over „De plaats van de S. L. in de Indische Beweging”. Het tweede gedeelte van hetzelfde bericht is daarentegen louter verzinsel, wat ook naar ik meen door de Inl. persorganen is tegengesproken.

Aangezien in het bedoelde, overgenomen bericht slechts de tegenspraak voorkomt van eene mededeeling mijnerzijds, dat de contributies niet door den Soenan van Solo naar Constantinopel werden gezonden, en men dus nog zou kunnen opmaken, dat ik in elk geval wel had verklaard namens den Soenan het woord te moeten voeren, zoo stel ik er prijs op, deze rectificatie — die misschien nauwelijks noodig is — in het „Kol. Weekblad” geplaatst te zien.

U, zeergeachte Redactie, dankend voor uwe welwillendheid,

Hoogachtend,

's-Hage, 7 Oct. '16. S. SURYA NINGRAT.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, WEIMARSTRAAT 16a bij de Suezkade, DEN HAAG.

Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.

ADVERTENTIE-BUREAU.

Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.

LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.

(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijststraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Instituut WOLTERS
Surinamestraat 25 Den Haag
OPLEIDING H. B. S.,
GYMNASIUM EN LYCEUM.
C. G. J. WOLTERS.

HET INDISCH RESTAURANT in Amsterdam is

Hôtel PHILADELPHIA
Leidschekade 94.

Dagelijks van 12 tot 8 uur.
Pension per dag vanaf f 4.— Tevens Europeesche Keuken
Exploitant van het Indisch Huis op de Ten-
toonstelling de Vrouw 1813—1913. A. VISSCHER.

ROTTERDAM, DEN HAAG,
STATIONSWEG 42A PRINSESTRAAT 19—21
P. Hopman
Fotograaf.
Speciale Inrichting voor Schetsfoto's, in alle formaten.
Zeer billijke prijzen. Zie Etalage.
(Reclame) FOTO'S CABINET, in f 1.50
massief eiken lijstje.

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Rokin 55, Amsterdam.
Verstrekt VOORSCHOTTEN tegen diverse zekerheid ook aan Ind. ambtenaren en verlofgangers.
Neemt gelden in deposito tegen 5 pCt 's jaars.

Fröbel-inrichting en Handwerkschool
Internaat voor kinderen van 2—12 jaar.
De Perponcherstraat 134 Den Haag.
Spreekuur: Maandags en Donderdags van 10—11^{1/2}
en 2—3^{1/2} uur.
J. E. UBENS, Directrice.
M. UBENS.

ZUSTER J. C. ARBOUS
Chir. Pédicure.
Massagebehandeling ter voorkoming van
winterhanden en -voeten.
SCHUIJTSTRAAT 21. SPREEKUR 2—4.

T. B. VAN DER POL
AMERICAN TAILOR
FOR LADIES AND GENTLEMEN
SPECIAL HOUSE FOR EVENING DRESS
DAENDELSSTRAAT 1c., TEL. 5785, THE HAGUE

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER
Hebt Gij onze BESCHUIT al geproefd? Ook de Zoute BOLLETJES, STENGELS KRAKELINGEN, enz.?

G. RANKE
REINKENSTRAAT 17 DEN HAAG
TELEFOON H. 4271.
Effen en gestreepte Vijella's.
Fluweels. Flanellets.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST. Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitse-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100, 's-Gravenhage,	{ Javaansch,
Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{ Javaansch,
Maleisch,
Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51 ^{bis} , Utrecht,	{ Maleisch,
Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum.	{ Maleisch,
Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten
No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoon dienst in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Meeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.

Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN

DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTRE BREMER SIGAREN

..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN

VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)

van Dames en Heerenkleeding.
Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.

Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

Adverteeren doet verkoopen.

Familiepension „KERCHER”

Villa „MATHILDE”
Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,

's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumiëre, 1e Coupeuse,
Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

WIJTENBURG-MOLL

MEUBILEERING
BEHANGERIJ STOFFEERDERIJ
INRICHTING VAN VILLA'S EN HUIZEN
in huur per maand en per jaar.

Anna van Saxenplein 2 - 's-Gravenhage - Tel. 7255

J. C. P. HOOGEVEEN,

Hoffeverancier
van H. M. de Koningin en van H. M. de Koningin-Moeder
Wijnen, Comestibles, Thee.
UITSLUITEND 1ste KLAS KRUIDENIERS EN
INDISCHE WAREN.
Fred. Hendriklaan 141. Telefoon S. 429.
OPGERICHT 1811.

Goed en billijk pension

voor **Ind. kinderen** bij Mevr. KOKER,
Kleverparkweg No. 45, Haarlem.
Informatiën gaarne verstrekt door Dr. A.
BORGMAN, Dir. der H. B. S. en Handelssch.
te Haarlem en Ds. S. BARTSTRA, oud Ind.
pred. te Geertruidenberg.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN
en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid f 2.40
gebonden - 2.90

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

CHAPELLERIE MODERNE

Weimarstraat 23a Den Haag.

Heerenhoeden
en Modeartikelen.

Sigarenmagazijn

W. H. RUSMAN

Weimarstraat Den Haag

hoek van Bylandtstraat 89-91.

TELEFOON HAAG 8392.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED” POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, 's-Hertogenbosch.

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

J. B. HEIJDEMAN,

CONFISEUR. - PATISSIER.
Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.

Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen